

Sygn. akt IV KK 108/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Marian Buliński

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

Protokolant Jolanta Grabowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jolanty Rucińskiej,

w sprawie **T. S.**,

skazanego z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie,

w dniu 30 września 2016 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich - na korzyść skazanego,

od wyroku Sądu Rejonowego w W.,

z dnia 26 marca 2015 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 marca 2015 r., sygn. akt II K .../15, Sąd Rejonowy w W., uwzględniając wniosek prokuratora, złożony w trybie art. 335 § 1 k.p.k., uznał T. S. za winnego tego, że:

w okresie od 13 sierpnia 2014 roku do dnia 28 sierpnia 2014 r. w miejscowościach J., W., B. województwa [...], działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, zabrał w celu przywłaszczenia paliwo o łącznej wartości 1070,25 złotych na szkodę L. P. Sp. z o.o. w G. oraz B. Oddział w Polsce, a w szczególności:

- w dniu 13 sierpnia 2014 roku w miejscowości J. woj. [...] zabrał w celu przywłaszczenia 54,06 l paliwa w postaci benzyny bezołowiowej o wartości 300,03 złotych poruszając się samochodem Audi o numerze rej. [...] na szkodę L. P. Sp. z o.o. w G.;

- w dniu 19 sierpnia 2014 roku w miejscowości W. woj. [...] zabrał w celu przywłaszczenia 72,31 l paliwa w postaci oleju napędowego o wartości 381,07 złotych poruszając się samochodem Audi o numerze rej. [...] na szkodę B. Oddział w Polsce;

- w dniu 28 sierpnia 2014 roku w miejscowości B. woj. [...] zabrał w celu przywłaszczenia 72,27 l paliwa w postaci oleju napędowego o wartości 389,15 złotych poruszając się samochodem Audi o numerze rej. [...] na szkodę B. Oddział w Polsce,

przy czym czynu tego dopuścił się w ciągu pięciu lat po odbyciu co najmniej sześciu miesięcy kary za umyślne przestępstwo podobne do przestępstwa, za które był już karany, tj. przestępstwa z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. i za to skazał go, a na podstawie art. 278 § 1 k.k. wymierzył karę 5 (pięciu) miesięcy pozbawienia wolności. Ponadto, na podstawie art. 46 § 1 k.k. Sąd Rejonowy w W. orzekł od oskarżonego obowiązek naprawienia szkody poprzez uiszczenie na rzecz pokrzywdzonych: Spółki z o.o. w G. L. P. kwoty 300,03 złotych oraz na rzecz B. Oddział w Polsce kwoty 770,22 złotych.

Wyrok ten nie został zaskarżony przez żadną ze stron i uprawomocnił się z dniem 3 kwietnia 2015 r.

Wcześniej, przed Sądem Rejonowym w B. toczyło się wobec T. S. postępowanie w sprawie o sygn. II K .../14, w której T. S. został oskarżony o to, że:

w okresie od dnia 19 sierpnia 2014 r. do 23 sierpnia 2014 r. w B., woj. [...], działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, zabrał w celu przywłaszczenia 40,01 litrów benzyny Eurosuper 95 o wartości

215,31 złotych na szkodę S.Sp. z o.o. oraz 75,71 litrów oleju napędowego o wartości 402,78 złotych na szkodę B. P., powodując straty o łącznej wartości 618,09 złotych, przy czym zarzucanego mu czynu dopuścił się w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności, będąc uprzednio skazanym za umyślne przestępstwo podobne,

tj. o czyn z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

Wyrokiem z dnia 2 lutego 2015 r., sygn. akt II K .../14, Sąd Rejonowy w B. uwzględnił wnioski prokuratora, złożony w trybie art. 335 § 1 k.p.k. i uznając oskarżonego T. S. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu na podstawie art. 278 § 1 k.k. wymierzył mu karę 5 (pięciu) miesięcy pozbawienia wolności.

Wyrok ten również nie został zaskarżony przez żadną ze stron i uprawomocnił się z dnia 10 lutego 2015 r. (*k. 102 akt II K .../14*).

Kasację od pierwszego z opisanych wyżej wyroków, tj. od wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 26 marca 2015 r., sygn. akt II K .../15, wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, który zaskarżając ww. wyrok w całości na korzyść skazanego T. S., na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. i art. 452 § 2 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. zarzucił rażące naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., stanowiące bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., polegające na wydaniu, wobec T. S., wyroku skazującego za czyn z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełniony w okresie od 13 sierpnia 2014 r. do 28 sierpnia 2014 r., pomimo tego, że w części stanowił on element czynu ciągłego z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełnionego w okresie od 19 sierpnia 2014 r. do 23 sierpnia 2014 r., za dokonanie którego T. S. skazany został wcześniejszym prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z dnia 2 lutego 2015 r. w sprawie o sygn. II K .../14.

W konkluzji Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja wniesiona przez Rzecznika Praw Obywatelskich okazała się zasadna o tyle, że spowodowała uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.

Na wstępie należy wskazać, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego rzeczywiście wyrażano pogląd, jak zaprezentowany w przedmiotowej kasacji. W uchwale z dnia 21 listopada 2001 r., I KZP 29/01 (OSNKW 2002, nr 1–2, poz. 2) stwierdzono, iż: „Prawomocne skazanie za czyn ciągły (art. 12 k.k.) stoi na przeszkodzie, ze względu na treść art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., ponownemu postępowaniu o później ujawnione zachowania, będące elementami tego czynu, które nie były przedmiotem wcześniejszego osądzenia”. Tożsame zapatrywanie Sąd Najwyższy zaprezentował następnie w wyroku z dnia 15 września 2005 r., II KK 15/05 (LEX nr 157549), w którym wskazano, że „Jeżeli «czyn ciągły» z art. 12 k.k. przyjmiemy jako jeden czyn zabroniony, to z punktu widzenia procesu karnego będzie stanowił jednolitą całość. Podstawą odpowiedzialności za ten czyn będą wszystkie objęte znamieniem ciągłości zachowania, a granice wyznaczą początek pierwszego i zakończenie ostatniego z zachowań, jeśli wszystkie zostały podjęte z góry powziętym zamiarem. Przyjęcie tej konstrukcji «czynu ciągłego» przesądza o konieczności stosowania zasady *ne bis in idem procedatur* wyrażonej w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., stwierdzającej, iż nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone” (por. także wyroki SN: z dnia 25 maja 2005 r., III KK 95/05, R-OSNKW 2005, poz. 1061; z dnia 26 lipca 2007 r., IV KK 153/07, R-OSNKW 2007, poz. 1735; wyrok SA w Katowicach z dnia 12 listopada 2009 r., II AKa 277/09, LEX nr 553839).

Jednocześnie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2008 roku, II KK 81/08 (LEX nr 578188) wskazano, że skazanie oskarżonego za czyn ciągły popełniony w określonym czasookresie pochłania wszystkie inne, nawet później ujawnione zachowania, popełnione w tym okresie, stanowiące wykonanie powziętego zamiaru (zob. także wyrok SN z dnia 5 stycznia 2011 r., V KK 64/10, OSNKW 2011, nr 2, poz. 14; wyrok SA w Warszawie z dnia 5 grudnia 2012 r., II AKa 347/12, LEX nr 1240278). Przyjęcie bez zastrzeżeń takiego poglądu oznaczałoby, że wyrok Sądu Rejonowego w W. faktycznie dotknięty byłby bezwzględną przyczyną odwoławczą, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., tj. powagą rzeczy osądzonej, skoro rozstrzygnięto w nim o odpowiedzialności karnej za czyn zawierający się w ramach czasowych czynu ciągłego przypisanego w

wyroku Sądu Rejonowego w B. w sprawie o sygn. akt II K .../14 i został objęty tym samym, z góry powziętym zamiarem sprawcy.

Rzecz jednak w tym, że „czy ciągły” w rozumieniu art. 12 k.k. jest uważany za jeden czyn zabroniony, w przeciwieństwie np. do „ciągu przestępstw” o którym mowa w art. 91 § 1 k.k. W tym ostatnim wypadku wcześniejsze prawomocne skazanie za jedno z przestępstw wchodzących w skład ciągu faktycznie stanowi przeszkodę do późniejszego prowadzenia postępowania i wydania wyroku skazującego z uwagi na powagę rzeczy osądzonej. W odniesieniu jednak do „czynu ciągłego” tego zakazu nie można zastosować w każdej sytuacji, albowiem nie zawsze wcześniejsze prawomocne skazanie obejmuje pełen czasookres przestępstwa, popełnionego w ramach czynu ciągłego i sądanego w późniejszym postępowaniu. Byłoby tak z pewnością, gdyby zachowania, objęte dyspozycją art. 12 k.k. i będące przedmiotem późniejszego postępowania – przy zachowaniu wszelkich innych wymogów związanych z uznaniem wielu zachowań za jeden czyn zabroniony – mieściły się w całości w okresie popełnienia przestępstwa kwalifikowanego w związku z art. 12 k.k., za które sprawca został wcześniej prawomocnie skazany. Tak jednak nie jest w przedmiotowej sprawie, albowiem T. S. został oskarżony m.in. o popełnienie przestępstwa w okresie od 13 sierpnia 2014 r. do 28 sierpnia 2014 r., natomiast wcześniejsze prawomocne skazanie dotyczyło jego zachowań z okresu od 19 sierpnia 2014 r. (godz. 8.53) do 23 sierpnia 2014 r. Nie jest więc tak, że wszystkie zachowania T. S. z okresu od 13 do 28 sierpnia 2014 zostały prawomocnie osądzone wyrokiem Sądu Rejonowego w B.

Przyjmuje się zatem, że uchybienie polegające na dwukrotnym przypisaniu oskarżonemu części okresu przestępczego działania, gdy ustalony w zaskarżonym kasacją wyroku okres przestępczego zachowania oskarżonego obejmował również działania popełnione zarówno przed, jak i po okresie jego tożsamy zachowań przyjętym we wcześniejszym prawomocnym wyroku, nie należy do kategorii bezwzględnych przyczyn odwoławczych (powaga rzeczy osądzonej). Zarazem jednak ponowne przypisanie oskarżonemu części okresu przestępczego zachowania, którą objęto już uprzednio wcześniejszym prawomocnym wyrokiem oznacza rażąco obrazę art. 366 § 1 k.p.k. w zw. z art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. Jest też wydaniem wyroku rażąco niesprawiedliwego, skoro prowadzi do podwójnej

odpowiedzialności oskarżonego za część przestępczego zachowania (art. 440 k.p.k.). Wymienione wyżej przepisy obligują przewodniczącego składu orzekającego do czuwania nad takim przebiegiem rozprawy, aby wyjaśnione zostały wszystkie istotne okoliczności sprawy, a do takich należy m.in. wcześniejsza karalność oskarżonego (zwłaszcza za takiego samego rodzaju przestępstwo), natomiast sam wyrok powinien zawierać dokładne określenie przypisanego oskarżonemu czynu. Tożsame stanowisko zajmowano już we wcześniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego (*por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lipca 2014 r., IV KK 114/14, LEX nr 1480341; z dnia 21 listopada 2012 r., IV KK 299/12, LEX nr 1228621; z dnia 26 października 2011 r., IV KK 311/11, LEX nr 1027196; z dnia 16 grudnia 2010 r., IV KK 393/10, LEX nr 685744*).

O ile zatem – w ocenie Sądu Najwyższego – nie jest trafne stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich, że w sprawie doszło do wystąpienia ujemnej przesłanki procesowej w postaci powagi rzeczy osądzonej, to jednak o uchyleniu zaskarżonego wyroku i w następstwie tego o przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w W. zdecydowało naruszenie przez ten Sąd 366 § 1 k.p.k. w zw. art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. Choć naruszenie tego przepisu nie zostało wprost podniesione w kasacji, to jednak jej kierunek oraz wskazane uchybienie, pozwalały na uwzględnienie wniesionego w sprawie nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Przed wszystkim jeszcze raz przypomnieć należy, że Sąd Rejonowy w W. przypisując T. S. zachowanie polegające na zaborze w celu przywłaszczenia paliwa ustalił jego granice czasowe na okres od 13 sierpnia 2014 roku do dnia 28 sierpnia 2014 r. Z opisu przypisanego T. S. przestępstwa wynika, że w jego ramach Sąd Rejonowy w W. uwzględnił między innymi zdarzenie z dnia 19 sierpnia 2014 roku w miejscowości W., kiedy to oskarżony zabrał w celu przywłaszczenia 72,31 l paliwa w postaci oleju napędowego o wartości 381,07 złotych (z akt sprawy wynika, że zdarzenie to miało miejsce o godz. 11:15). Tymczasem T. S., o czym była już mowa w tzw. części historycznej przedmiotowego uzasadnienia, został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z dnia 2 lutego 2015 r. również za przestępstwo zaboru w celu przywłaszczenia paliwa w okresie od dnia 19 sierpnia 2014 r. do dnia

23 sierpnia 2014 r. W jego ramach wyodrębniono zaś kradzież 40,01 litrów benzyny Eurosuper 95 w dniu 19 sierpnia 2014 r. (o godz. 8:53).

Już samo przytoczenie opisów czynów przypisanych wymienionymi wyżej wyrokami T. S., w tym zwłaszcza przyjęte przez sądy okresy przestępnego działania oskarżonego jednoznacznie wskazują, że wyrok Sądu Rejonowego w W. z dnia 26 marca 2015 r., sygn. akt II K .../15, jest wadliwy. Zestawienie treści obu wyroków wskazuje bowiem, że T. S. został po raz drugi skazany za czyn, którego fragment (w dniu 19 sierpnia 2015 roku o godz. 11.15) był już przedmiotem osądu w postępowaniu karnym, które zakończyło się wcześniej wyrokiem.

Jedynie na marginesie wskazać natomiast należy, że okoliczność, iż wobec T. S. toczą się inne postępowania o kradzież paliwa winna być znana tak gospodarzowi postępowania przygotowawczego w przedmiotowej sprawie – Prokuraturze Rejonowej w W., jak i procedującemu w sprawie Sądowi Rejonowemu w W. Podczas przesłuchania w śledztwie w dniu 12 grudnia 2014 r. T. S. oświadczył przecież, że ma „sprawy odnośnie kradzieży paliwa” (k. 57) i o ile wskazywał w tym zakresie na K. i C., to weryfikacja jego oświadczenia polegała na załączeniu do akt sprawy odpisu wyroku Sądu Rejonowego w C. z dnia 13 grudnia 2011 r., sygn. akt XVI K .../11 (k. 90–92), mocą którego skazano T. S. również za kradzież paliwa, ale w okresie od 23 lutego 2011 r. do 20 marca 2011 r.

Mając zatem powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

eb